

Datum
2013-09-05

Vägval för premiepensionen (Ds 2013:35)

Promemorian syftar till att belysa och analysera premiepensionssystemets funktion och utfall. Promemorian identifierar följande problem med premiepensionen: i) bristande kunskap och intresse hos pensionsspararna för premiepensionen, ii) höga och ibland onödiga kostnader för pensionsspararna i premiepensionen och iii) stor spridning i premiepensionsutfall mellan individer som har betalat in lika mycket pensionspremier till systemet.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) delar fullt ut denna problembeskrivning och anser att promemorian på ett förtjänstfullt sätt bidrar till en vidare diskussion kring premiepensionssystemet genom att speciellt framhålla forskning kring finansiell psykologi och finansiell kunskap.¹ I förordet sägs att effekterna av premiepensionssystemet på faktiskt utfall är begränsade för dagens pensionärer. ISF vill dock påpeka att det är en något skev beskrivning, eftersom de avgifter och kostnader för systemet som redan avräknats från pensionsbehållningen sedan systemet lanserades bör ingå i resonemanget. Det är pengar som hade kunnat förvaltas på annat sätt genom professionell förvaltning och gett pensionsspararna en högre pensionsbehållning, om premiepensionssystemet varit annorlunda utformat eller inte införts.

Promemorian presenterar två huvudalternativ som är tänkta att i olika grad hantera eller minska problemen och i olika grad minska valfriheten i premiepensionen.

ISF tillstyrker alternativ 2. ISF:s bedömning är att alternativ 2 är överlägset alternativ 1 när det gäller att minska de problem (i)-(iii) som anges i första stycket ovan. ISF gör ingen värdering av vad som ska anses vara rätt nivå av valfrihet i premiepensionen. Värdet av valfrihet i premiepensionen bör dock vägas mot de kostnader och andra problem som promemorian identifierar.

ISF bedömer att alternativ 1:s olika förslag inte leder till att målen för politiken uppfylls. Förslagen bedöms inte vara effektiva, det vill säga att de ger relativt liten kostnadsminskning för pensionsspararna, fortsatt litet engagemang för premiepensionsvalet – vilket i sin tur betyder att risken är stor för att stora grupper av sparare fortsättningsvis kommer att göra mindre väl övervägda val – och fortsatt stor spridning i utfall.

Alternativ 2 prioriterar låga kostnader och minskad spridning i pensionsutfall med ett fåtal – upp till 10 – val för individen. Detta innebär

¹ På engelska *behavioral finance* respektive *financial literacy*.

ett överblickbart val för individen där dennes riskpreferenser fortsatt kan få genomslag, samtidigt som alternativ 2 ger tydliga kostnadsminskningar. ISF delar promemorians slutsats att det sistnämnda i sin tur innebär en högre genomsnittlig premiepension. Valet ska gälla "kostnadseffektiva fonder med ett kontrollerat risktagande" (s. 117), och spridningen i premiepensionsutfall mellan individer som betalat in lika mycket pensionspremier till systemet reduceras jämfört med nuvarande system.

Under rubrik 4.2.1-4.2.5 nedan kommenteras promemorians förslag med utgångspunkten att premiepensionssystemet fortsättningsvis i stort sett ska ha samma utformning som i dag.

4.2 Alternativ 1 – fortsatt stor valfrihet

4.2.1 Icke-valsalternativet – ett bra alternativ för passiva sparare

Promemorians förslag är att Pensionsmyndigheten ges i uppdrag att framhålla icke-valsalternativet som ett bra alternativ för den som inte har kunskaper eller inte vill göra ett aktivt val.

ISF har inget att invända mot förslaget. Däremot blir det svårt att informera på ett neutralt sätt utan att aktivt påverka individer att välja. Det är inte klart hur man ska identifiera den grupp som uppenbart inte kan eller vill välja. Det är heller inte klart vad förslaget innebär för förändring mot dagens situation. Redan i dag informerar Pensionsmyndigheten om icke-valsalternativet på sin hemsida på ett sätt som vänder sig till den grupp som inte vill välja.²

4.2.2 Bekräftelseval

Promemorians förslag är att införa bekräftelseval för nya pensionsrätter. Eventuellt ska bekräftelseval införas även för tidigare pensionsrätter (genom en engångsbekräftelse). Bakgrunden är att många är inaktiva och förmodligen inte förändrar sin portföljsammansättning efter den egna ekonomiska situationen och riskpreferenser, och att de initiala val som gjordes när systemet lanserades i många fall bedöms som långsiktigt ofördelaktiga.

ISF avstyrker promemorians förslag om bekräftelseval. Visserligen är det positivt att försöka få individer att göra mer medvetna och mer välavvägda val, men det är oklart utifrån promemorian vad införande av bekräftelseval för nya pensionsrätter egentligen innebär. I dag fördelas nya pensionsrätter i proportion till redan vald portföljsammansättning för individen. Det är därmed inte tydligt utifrån promemorian vad alternativet är – vad som

---

² Pensionsmyndigheten skriver till exempel på sin hemsida: "Om du inte vill göra ett eget fondval för ditt premiepensionssparande kan du låta bli att göra ett val och istället låta ditt sparande förvaltas i det statliga förvaltningsalternativet AP7 Såfa.", "AP7 Såfa är statens alternativ för dig som inte vill göra ett eget val av din premiepension."

händer med nya pensionsrätter – om individen inte bekräftar sitt gjorda val.

ISF är dessutom tveksam till om bekräftelseval (även en engångsbekräftelse för tidigare pensionsrätter) är ändamålsenligt för den stora grupp som är passiv och av ett eller annat skäl inte vill göra egna val och som inte tar del av pensionsinformation och inte heller är medveten om tidigare gjorda premiepensionsval. Det är troligt att denna grupp inte alls reagerar på de ytterligare propåer som bekräftelseval innebär, eller i värsta fall reagerar negativt av kravet på bekräftelse. Att återkommande bli påmind om att man "borde" välja kan skapa mer ovilja hos dem som aktivt valt passivitet. Givetvis beror det på hur bekräftelseval är utformat.

4.2.3 Avgiftstak på premiepensionsfonder

Promemorians förslag är att det sätts ett tak på avgifter på premiepensionsfonder. ISF tillstyrker förslaget, under förutsättning att premiepensionssystemet i stort sett ska ha samma utformning som i dag. ISF instämmer i promemorians slutsats att förslaget kan skapa inträdesbarriärer för mindre förvaltare att ta sig in på marknaden. Samtidigt bör ett rimligt satt avgiftstak innebära att effektivitet belönas, vilket är positivt för förvaltningen av medlen. Det finns dock en risk i att fonder med avgift strax under taket anpassar sin avgift uppåt till taket, vilket riskerar att leda till viss kostnadsökning.

4.2.4 Riskbegränsning för premiepensionsfonder

Promemorians förslag är att begränsa risktagandet och göra fondtorget mer överblickbart. I praktiken innebär förslaget att det sätts ett tak på den risk som en fond i premiepensionssystemet får ha, vilket utesluter vissa "extremfonder".

Under utgångspunkten att premiepensionssystemet fortsättningsvis i stort sett ska ha samma utformning som i dag, ställer sig ISF positiv till förslagets inriktning. ISF kan dock inte tillstyrka förslaget i dess nuvarande form, eftersom förslaget har svårigheter (som promemorian anger) och därför måste utredas vidare. ISF instämmer även i promemorians bedömning att förslaget förmodligen inte reducerar antalet valalternativ i tillräcklig mån för att ge någon större minskning av individens informationskostnader och därmed ha påverkan på individuellt sparbetende.

4.2.5 Individuell kostnadsbebitering

ISF avstyrker förslaget att kostnaden för fondtorget hädanefter ska debiteras individuellt efter utnyttjande. ISF är positiv till idén bakom förslaget men instämmer även i promemorians bedömning att det sannolikt har en begränsad effekt på individuellt sparbetende, eftersom kostnaden blir så låg.

4.3 Alternativ 2 – begränsad valfrihet

4.3.1 Antalet fonder begränsas på fondtorget

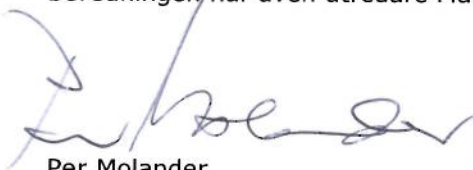
Promemorians förslag är att begränsa antalet fonder på fondtorget till ett fåtal statligt administrerade fonder med olika inriktning. ISF tillstyrker förslaget av de skäl som redovisats ovan.

4.4 Ett generellt förslag – den traditionella livförsäkringen

Promemorians förslag är att övergången till traditionell försäkring från aktieportfölj sker successivt. ISF tillstyrker förslaget.

I detta ärende har generaldirektör Per Molander beslutat. Utvärderings- och forskningschef Daniel Hallberg har varit föredragande. I den slutliga beredningen har även utredare Marcela Cohen Birman deltagit.

Per Molander
Generaldirektör

Daniel Hallberg
Kompetensområdeschef med
ansvar för effektivitetsgranskning
och utvärdering